

ДАНІЛ'ЯН В.О., к.філос.н., доцент

Український державний університет залізничного транспорту

Харків, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Пандемія коронавірусу суттєво змінила не тільки Україну, але й світ. Її вплив відчувається у всіх сферах суспільного життя: політиці, економіці, освіті, культурі. Які саме соціально-економічні наслідки матимуть карантинні обмеження, запроваджені в тому числі й в Україні; яким чином зазначені зміни вплинуть на майбутній розвиток нашої держави; чи можна мінімізувати негативний вплив так званої «коронакризи» для українського суспільства.

Спочатку пандемія спровокувала різкі зміни на фондових біржах та призвела до глобального обвалу фондового ринку на початку 2020 р. Водночас за півтора роки, що пройшли з моменту початку економічного спаду, держави світу все ще намагаються відновити ділову активність на докризовому рівні та подолати наслідки фінансової нестабільності.

Не тільки світовий фондовий ринок суттєво постраждав від Covid-19. Економіка окремих країн та світу в цілому досі переживає не найкращі часи. Пандемія спричинила часткове обмеження або повне тимчасове закриття як окремих підприємств так цілих індустріальних галузей (туризм, готельна справа, заклади харчування, освіти, культури, індустрія розваг й т. ін.) в країнах з високим рівнем захворюваності, внаслідок чого відбулося зниження економічної активності; різке зростання попиту на продукти харчування та щоденного використання, зниження попиту на товари інших груп / категорій, спекуляціям із товарами медичної групи (противовірусні препарати захисні маски і респіратори, засоби для вимірювання температури, рівня кисню, дезінфекції тощо). Закриття кордонів та підкреслення першочерговості національних інтересів загострили ситуацію.

Соціологічне дослідження проведене Інститутом соціології НАН України з 28 липня по 7 серпня 2021 р. методом інтерв'ю «обличчям-до-обличчя» [2] свідчить, що українці стикнулися із наступними економічними наслідками коронавірусної кризи (зазначені у порядку убунання): були звільнені із робіт та частково / повністю залишилися без заробітку особисто або члени родини (20,4 % та 22,2 % відповідно); отримали заборгованість перед банками, іншими фінансовими установами чи приватними особами особисто або члени родин (17,1 % та 16,8 % відповідно). І хоча більшість респондентів зазначила, що з

початком пандемії їхній спосіб життя не змінився (30,4 %) або змінився незначним чином (43,6 %), чверть опитаних (26,1 %) стверджує про існування значних корективів у власному житті.

Освіта, культура, спорт також постраждали від пандемії. Остання вплинула на системи освіти в усьому світі, спричинивши на початкових етапах масове закриття середніх шкіл, закладів фахової передвищої та вищої освіти, а в подальшому – перехід на змішане та/ або дистанційне навчання. Культурні та спортивні заходи другий рік поспіль проводяться із серйозними обмеженнями (дистанційно, без глядачів або із обмеженнями для них).

Запровадження дистанційного формату навчання та роботи стало однією з найбільших соціально-економічних проблем (після тимчасового закриття підприємств і, як наслідок, відсутності оплати праці). Якщо представники ІТ-галузі та фрілансери звикли до такої організації, то в більшості працівників дистанційний формат роботи викликав значні ускладнення.

По-перше, подібний формат роботи передбачає наявність стабільного та якісного інтернет-зв'язку; сучасної техніки із відповідним програмним забезпеченням; різний комп'ютерної грамотності, знання сучасних цифрових інструментів та володіння навичками їхнього застосування. За даними Міністерства цифрової інформації, у 2019 р. рівень інтернет-покриття України доходив лише до 70%. За результати першого в історії України соціологічного дослідження цифрових навичок громадян, проведеного в кінці 2019 року за методологією оцінки цифрових компетентностей, яка застосовується Європейською комісією [4] 53 % українців перебувають нижче позначки «базовий рівень» (низький рівень мають 37,9 % громадян, зовсім не володіють такими навичками 15,1 %).

По-друге, перехід на дистанційну роботу призводить до посилення психологічної напруги, погіршення ментального благополуччя та супроводжуватися зростанням рівня домашнього насилля. По-третє, дистанційне навчання збільшує обсяг «неоплачуваної репродуктивної праці, яку у більшості сімей доводиться виконувати жінкам на додачу до оплачуваної роботи» [1].

Все це, а саме: нерівномірний доступ до швидкісного покриття, брак сучасної техніки, різний рівень готовності та ресурсів батьків (часу, наявного рівня знань, комп'ютерної грамотності й т. ін.) щодо допомоги дітям в організації дистанційного навчання, неоднакові можливості вчителів та шкіл поглиблюють наявні нерівності між мешканцями міст та сіл, а також між учнями з більш заможних та менш заможних родин. У короткотерміновій

перспективі це може призвести до збільшення різниці у навчальних результатах, у тому числі, гірших результатах ЗНО. Більш віддаленими наслідками може бути ймовірно погіршення професійних можливостей менш привілейованих категорій населення та зміна освітніх траєкторій школярів та студентів.

Україна є державою з відкритою економікою, що перебуває на шляху активного становлення. Будь-які суспільні, політичні, економічні потрясіння неминуче позначаються на темпах соціального розвитку та економічного зростання. Пандемія Covid-19 загострила негативні економічні тенденції, оголила проблеми державного управління, соціального та медичного забезпечення, освітньої та культурно-спортивної галузей. Безумовно, напрацювання чіткої стратегії подальшого суспільного розвитку чи принаймні створення практичних рекомендацій, покликаних мінімізувати негативні наслідки світової пандемії Covid-19 для українського суспільства потребує ретельного вимірювання та аналізу кількісних та якісних показників соціально-економічного розвитку. Подібне ґрунтовне дослідження дозволило б чітко визначити «проблемні» зони та визначити основні шляхи подолання соціально-економічних наслідків пандемії Covid-19 для українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Соціальна справедливість і корона вірус: аналіз наслідків для добробуту. URL: <https://cedos.org.ua/researches/sotsialna-spravedlyvist-i-koronavirus-analiz-naslidkiv-dlia-dobrobutu/> (дата звернення 10.10.2021)
2. Соціальні наслідки Covid-19 в Україні. URL: <https://i-soc.com.ua/ua/news/socialni-naslidki-covid-19-v-ukraini> (дата звернення 10.10.201)
3. Степаненко В. П. Соціальні наслідки пандемії COVID-19 у контексті суспільної трансформації в Україні: соціологічний підхід: За матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 14 квітня 2021 року. *Вісник Національної академії наук України*. №5. С. 33–46.
4. Цифрова грамотність українців. Які можливості планує створити Мінцифри у 2021 році? URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-robot-mincifri-osvitni-seriali-oflayn-habi-testi-novini-ukrajini-50141070.html> (дата звернення 11.10.2021)